

Gruppteraplay–inspirerade lekar som en mobbningsförebyggande metod inom dagvården

En produktutveckling för Esbo stad

Linnea Uggeldahl

INNEHÅLL

1	Inledning	6
1.1	Syfte och frågeställning	6
1.2	Uppdragsgivare och arbetslivsrelevans	7
2	Bakgrund	7
2.1	Esbo stads organisation, värdegrunder i daghemsarbetet.....	7
2.2	Mål för vård, fostran och lärande.....	8
2.3	Mobbningsförebyggande arbete i daghemmen.....	9
2.4	Implementerade mobbningsplaner.....	10
3	Teoretisk referensram.....	11
3.1	Socialpedagogik	11
3.2	Delaktighet.....	13
3.3	Anknytningsteorin	15
3.4	Grupptheraplay	19
3.4.1	<i>Vi gör inte någon illa</i>	21
3.4.2	<i>Vi håller ihop</i>	21
3.4.3	<i>Vi har roligt</i>	22
3.4.4	<i>Den vuxna leder</i>	22
3.5	Mobbning bland barn under skolåldern och inklussion	23
4	Metod	26
4.1	Produktutveckling	26
4.1.1	<i>Vad skall produkten innehålla?</i>	28
4.2	Etiska aspekter	29
5	Utveckling av handboken	30
5.1	Processen.....	30
5.2	Produkten	33
6	Diskussion	35
	KÄLLOR.....	37
	Bilagor	40
	Bilaga 1.....	40
	Bilaga 2.....	41

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	5264
Författare:	Linnea Uggeldahl
Arbetets namn:	Gruppphtheraplay–inspirerade lekar som en mobbningsförebyggande metod inom dagvården.
Handledare (Arcada):	Brantberg-Ahlfors, Bettina
Uppdragsgivare:	Esbo stad
<p>Detta examensarbete är ett produktutvecklingsarbete som är med i en helhet omfattande totalt fyra examensarbeten. Beställaren är Esbo stad. Syftet med detta arbete är att ta reda på hur man i Esbos svenskspråkiga daghem kan använda sig av gruppphtheraplay–inspirerade lekar i ett mobbningsförebyggande syfte. Den teoretiska referensramen genomsyras av socialpedagogiken med betoning på delaktighet, anknytningsteori, gruppphtheraplay och mobbning. Frågeställningarna i detta arbete är ”Vad är gruppphtheraplay” och ”Hur kan man förebygga mobbning med hjälp av samspelelekar”. Utifrån dessa frågeställningar utvecklades produkten ”Gruppo” en handbok med 10 stycken samspelelekar i mobbningsförebyggande syfte. I produktutvecklingen har använts litteratur och expertintervju. Från dessa har jag sedan utvecklat de lekar i anknytning till min teoretiska referensram. Produkten poängterar som sina huvudsakliga punkter: samspel, samhörighet, lustfylldhet och pedagogens roll i leken. Den slutliga produkten ger en ökad kunskap i mobbningsförebyggande arbete för daghemspersonalen i Esbo.</p>	
Nyckelord:	Gruppphtheraplay, mobbning, förebyggande arbete, samspelelekar, socialpedagogik, Esbo stad.
Sidantal:	41
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	17.11.2015

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme: Social services	
Identification number: 5264	
Author: Linnea Uggeldahl	
Title: Grouptheraplay- inspired games as a method of preventing bullying in kindergarten.	
Supervisor (Arcada): Brantberg- Ahlfors, Bettina	
Commissioned by: The city of Espoo	
<p>Abstract:</p> <p>This thesis is a product development work that is a part of a whole of four theses. The client is the city of Espoo. The purpose of this work is to find out how Espoo's Swedish speaking kindergartens can use grouptheraplay inspired games as a method of preventing bullying. The theoretical framework is imbued by social pedagogy with an emphasis on participation, attachment theory, grouptheraplay and bullying. Based on the purpose my questions were: "What is grouptheraplay?" and "How can you prevent bullying by using interaction games?". Based on these issues the product "Gruppo" was produced, a manual containing 10 interaction games preventing bullying. In the product development literature and an expert interview has been used. From these I have developed the product in relation to my theoretical framework. The product emphasizes as its main points: interaction, togetherness, pleasure and the pedagogues role in the game. The final product provides a better understanding of bullying prevention for the staff of the kindergartens in Espoo.</p>	
Keywords:	Grouptheraplay, bullying, preventive work, interaction games, social pedagogy, the city of Espoo.
Number of pages:	41
Language:	Swedish
Date of acceptance:	17.11.2015

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Sosiaaliala
Tunnistenumero:	5264
Tekijä:	Linnea Uggeldahl
Työn nimi:	Ryhmätheraplay- innoittamat leikit metodina kiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi lastentarhoissa.
Työn ohjaaja (Arcada):	Brantberg-Ahlfors, Bettina
Toimeksiantaja:	Espoon kaupunki
<p>Tämä opinnäytetyö on tuotekehitystyö Espoon kaupungille, jonka kokonaisuuteen kuuluu neljä muuta tilaustyönä tehtyä opinnäytettä. Työn tarkoituksena on ottaa selville, miten ryhmätheraplayn innoittamia leikkejä voidaan käyttää kiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi Espoon ruotsinkielisissä päiväkodeissa. Sosiaalipedagogiikka kyllästää koko teoreettista viitekehystä painottaen kuitenkin myös yhteenkuuluvuutta, sitoutumisteoriaa, ryhmätheraplaytä ja kiusaamista. Keskeisinä kysymyksinä ovat toimineet ”Mitä on ryhmätheraplay?” ja ”Miten kiusaamista voi ennaltaehkäistä yhteistyöleikeillä?”. Näistä kysymyksistä muodostui tuote ”Gruppo”, käsikirja, joka sisältää kymmenen kappaletta yhteistyöleikkejä kiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi. Tuotekehityksessä on hyödynnetty kirjallisuutta ja asiantuntijahaastattelua. Näistä on valittu teoreettiseen viitekehukseen sopivat leikit. Tuote painottaa erityisesti vuorovaikutusta, yhteenkuuluvuutta, innokkuutta ja pedagogin roolia leikeissä. Lopullinen tuote lisää mahdollisuuksia työskentelylle kiusaamista ennaltaehkäisevästi Espoon kaupungin päiväkodin henkilökunnalle.</p>	
Avainsanat:	Ryhmätheraplay, kiusaaminen, ennaltaehkäisevä työ, yhteistyöleikit, sosiaalipedagogiikka, Espoon kaupunki.
Sivumäärä:	41
Kieli:	Ruotsi
Hyväksymispäivämäärä:	17.11.2015

1 INLEDNING

Det finns relativt lite forskning kring mobbning bland barn före skolåldern fastän mobbning har konstaterats förekomma redan i daghemsvärlden. En kunnig personal lägger märke till när barnen mobbar och i vilket skede det är skäl att ingripa. (Stoor-Grenner& Kirves 2011:3)

Att implementera en mobbningsförebyggande plan i daghemmen är viktigt eftersom man så tidigt som möjligt skall kunna inleda ett mobbningsförebyggande arbetssätt. I det mobbningsförebyggande arbetet är ett av de centrala elementen att stärka barnens sociala och emotionella färdigheter. För detta ändamål kan exempelvis gruppteraplay användas.

Som en del av mitt arbete kommer jag att utveckla en produkt för Esbo stad. Produkten kommer att vara en handbok som innehåller 10 samspelslekar i mobbningsförebyggande syfte.

Detta arbete ingår i en större helhet om fyra examensarbeten vilka alla är producerade för Esbo stad. Arbetena kommer att publiceras under hösten 2015.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med detta arbete är att ta reda på hur man i Esbos svenskspråkiga daghem kan använda sig av gruppteraplay i mobbningsförebyggande syfte. Jag strävar att uppnå mitt syfte genom att utveckla en produkt med hjälp av en expertintervju och litteratur. Produkten skall fungera som ett stöd inom mobbningsförebyggande arbete i Esbos svenskspråkiga daghem.

För att uppnå syftet har jag formulerat följande frågeställningar:

- Vad är gruppteraplay?
- Hur kan man förebygga mobbning med hjälp av samspelslekar?

1.2 Uppdragsgivare och arbetslivsrelevans

Som uppdragsgivare fungerar Esbo stad. Esbo stad är Finlands näst största stad och vill se sig som ett center för kompetens, utveckling och forskning. (Esbo.fi)

Esbo svenska bildningstjänster har som mål att skapa en levande vardag på svenska för alla svenskspråkiga som bor i Esbo (Högström 2015). Eftersom mobbning kan ha olika former, och eftersom mobbning bland små barn är vanligare än vad man tror är det högst sannolikt att Esbo stads bildningstjänster har nytta av detta arbete.

Denna studie kommer troligtvis att ha relevans i arbetslivet för utexaminerade socionomer. I §7 i lagen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården nämns att barnträdgårdslärare skall ha kunskaper i förskolepedagogik och socialpedagogik. (Lag om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården 29.4.2005/272)

Socionomens socialpedagogiska handlingskompetens är en viktig del av daghemsarbetet.

2 BAKGRUND

Detta kapitel handlar om Esbo stad, om värdegrunder i daghemsarbetet, om implementerade mobbningsplaner och om vad ett mobbningsförebyggande arbete på daghemmet innebär.

2.1 Esbo stads organisation, värdegrunder i daghemsarbetet

Värdegrunden i den svenskspråkiga dagvården i Esbo bygger på de nationella grunderna för småbarnsfostran samt på värden som Esbo stads fullmäktige beslutat om. Esbo jobbar för att skapa en god fostringsgemenskap mellan vårdnadshavare, barn och personal. Vården skall vara en meningsfull helhet och barnen liksom vårdnadshavarna

skall uppleva att vården har en trygghet och kontinuitet. Barnen och vårdnadshavarna skall vara aktiva medaktörer i att skapa verksamheten d.v.s. deras röst skall också tas i beaktan då man planerar vården.

Esbo strävar efter att behandla alla rättvist och att alla barn och familjer skall ha samma rättigheter och lika värde. Barnets bästa dirigerar daghemmets förfaringssätt och barnet måste känna sig psykiskt och fysiskt trygg i daghemsmiljön, så att denna har en möjlighet att lära sig och lyckas. Barnet är en aktiv och kompetent medaktör i vardagen som har en vilja att vara social och i interaktion med andra. (Svensk dagvård och utbildning 2015:4)

Helheten i daghemmets verksamhet utgörs av en god vård, fostran och lärande. Barnets individualitet skall tas i beaktan och välbefinnandet främjas. Nyfikenheten och glädjen för att lära sig skall stimuleras. (Svensk dagvård och utbildning 2015:4)

2.2 Mål för vård, fostran och lärande

Målet för vård är att upprätthålla en god grundvård, vilket innebär att personalen dagligen skall iaktta och ta hand om barnets individuella välmående och utveckling. Närhet, omsorg och regelbundna rutiner skapar en struktur, kontinuitet och trygghet för barnet. Strukturen och den regelbundna rytmen stöder barnets uppfattning om tid och ger barnet beredskap att strukturera vardagen. Barnets positiva självbild skall stödas eftersom detta möjliggör en grund för ett sunt liv. (Svensk dagvård och utbildning 2015:4)

Målet för fostran bygger på att personalen skall vara lyhörd för barnet och möta varje barn individuellt i den dagliga verksamheten. Barnet skall känna sig tryggt och ha varaktiga sociala relationer. Personalen stävar efter att fostra barnen till självständiga individer som har och kan visa hänsyn till andra, fungera i grupp och visa empati. Barnet skall få hjälp och stöd i känslohantering. Genom att få positiv feedback kan barnet bygga upp en sund självkänsla och fatta självständiga beslut. Personalen skall vara medveten om att den fungerar som förebilder för barnet. En viktig del av barnets

fostran i dagvården är det mobbningsförebyggande arbetet. (Svensk dagvård och utbildning 2015:4)

Målet för lärande är att dagvården skall stöda det nyfikna och aktiva barnet i dennas förmåga att lära sig. Barnets vilja att lära sig skall förstärkas i alla situationer i vardagen. Dagvårdens pedagogik utgår från att barnet lär sig här och nu. Barnets lärande skall bygga på de tidigare erfarenheterna och kunskaper som barnet har. Alla barn skall ges en möjlighet till att utvecklas och lyckas genom lämpliga utmaningar.

Personalen skall ge barnen stimulans och handledning för att barnet skall kunna vidareutveckla olika kunskaper och färdigheter. Barnen skall få möjlighet att reflektera och fundera över det de lär sig och i detta skall den vuxna handleda och stöda. (Svensk dagvård och utbildning 2015:5)

2.3 Mobbningsförebyggande arbete i daghemmen

Målet med det mobbningsförebyggande arbetet är att mobbning inte alls uppstår. Då man förebygger mobbning betyder det att man skapar en trygg omgivning, påverkar barngruppens verksamhet och stärker deras interaktionsfärdigheter. Allt förebyggande arbete borde påbörjas i tid före olika negativa handlingar leder till mobbning. De vuxnas uppgift är att ständigt arbeta för att stärka och utveckla relationerna i barngruppen, de vuxna skall även kunna granska sina egna normer och förhållningssätt till varje barn och hela barngruppen. De vuxnas förhållningssätt kan nämligen påverka uppkomsten av mobbning. (Stoor-Grenner & Kirves 2011:10)

Mobbning skall ses som ett fenomen som berör en stor grupp och inte bara några individer. Det mobbningsförebyggande arbetet skall därför kunna ses ur ett perspektiv där man påverkar hela gruppens agerande. Målsättningen med det förebyggande arbetet är att utveckla nya handlingsmönster för de barn som mobbar. De vuxnas uppgift är i detta skede att lära barnen andra handlingssätt, vilka ger varje barn en erfarenhet av positiv växelverkan och barnen upplever att detta är accepterat av hela gruppen.

Det är daghemmets uppgift att själv hitta de metoder som skall användas inom det mobbningsförebyggande arbetet. Detta skall även ses som en föränderlig plan eftersom metoderna skall utvecklas efter barnens och gruppens förmågor. Daghemsenheterna skall ha en plan för ingripande av och förebyggande av mobbning. Planen skall inkluderas som en skriftlig del av enhetens småbarnsfostran och vara ett hjälpmedel för personalen. Mobbning är ett fenomen som påverkar hela gemenskapen i gruppen. Efter att planen sammanställts skall personalen även förbinda sig och agera enligt överenskommet sätt för att förebygga mobbning. (Stoor-Grenner & Kirves 2011:11)

Till daghemsföreståndarens uppgifter hör att regelbundet uppdatera planen för förebyggande av och ingripande i mobbning, våld och trakasserier. (Resultatenhet för svensk dagvård och utbildning 2013: 66)

2.4 Implementerade mobbningsplaner

Redan nu kan alla daghem i Esbo ha sina egna mobbningsplaner som personalen skall följa. Mobbningsplanen innehåller daghemmets egen definition av mobbning, metoder man kan använda för att förebygga mobbning, metoder för att ingripa i mobbning likväl som utvärdering av mobbningsplanen samt information om planen.

I planen har man definierat vad mobbning är, hur det kan se ut och metoder man kan använda sig av för att ingripa. I planen nämns också hur många gånger en utvärdering skall äga rum samt om information till personalen. Vanligt är att uppdatera planen en gång per år, men vid behov bör det göras oftare. Även då det sker förändringar i daghemmet rekommenderas en uppdatering av planen.

I planen har man också definierat hur man skall förebygga mobbning. I planen poängteras att det är personalen som har ansvaret och bör ingripa och utreda konflikterna när de uppstår. Viktigt är också att diskutera med barnen på åldersnivå och träna sociala färdigheter. De vuxna skall fungera som en modell för det lärande barnet. (Antimobbningsplan, Esbo Stad)

Ett av de fyra beställningsarbeten har som uppgift att utveckla en gemensam mobbningsplan för de svenska daghemmen i Esbo.

3 TEORETISK REFERENS RAM

I detta kapitel behandlas den teoretiska referensramen, som består av socialpedagogik, delaktighet och anknytningsteori. Eftersom socialpedagogiken har en så bred teoretisk grund fungerar denna som ett paraply för de andra teorierna d.v.s. socialpedagogiken skall genomsyra den teoretiska referensramen.

Tidigare forskningar har också kopplats till den teoretiska referensramen. Tidigare forskning söktes i databaserna EBSCO (Academic Search Elite) och Google Scholar med sökorden: "bullying", "prevention", "child"*, "theraplay", "groupthera-play", "Salmivalli" och "kindergarten".

Sökorden genererade två intressanta artiklar, vilka har kopplats till den teoretiska referensramen:

1. Evaluating the Effectiveness of Theraplay in Treating Shy, Socially Withdrawn Children. 2011. Wettig Herbert; Franke Ulricke & O'Connor Kevin.
2. Anti-bullying intervention: Implementation and outcome. 2005. Salmivalli Christina; Kaukiainen Ari & Voeten Marinus.

Eftersom mobbningsförebyggande arbete i daghemmen är ett relativt nytt fenomen har jag även studerat mobbningsförebyggande arbete i skolor för att få en inblick i metoderna som där har använts.

3.1 Socialpedagogik

Socialpedagogik kan beskrivas som en blandning av allmän pedagogik och socialt arbete d.v.s. socialpedagogik kan vara mötespunkten mellan pedagogiska begrepp, teorier och socialt arbete. (Cederlund & Berglund 2014: 8)

Den teoretiska referensramen genomsyras av socialpedagogiken. Socialpedagogiken är ett arbetssätt som kan ses som ett paraplybegrepp som Cederlund och Berglund (2014) förklarar. I daghemsvärlden är socialpedagogiken ett sätt att arbeta. Socialpedagogiken i daghemsvärlden används i ett förebyggande syfte, och eftersom arbetet handlar om förebyggande av mobbning är detta ett relevant delkapitel.

Som en professionell socialpedagog har samhället vissa förväntningar av ditt val av metod, kunskap och värderingar. Pedagogen måste i första hand förstå sin målgrupp för att en socialpedagogisk process skall kunna uppnås. Först därefter är det möjligt att utföra den professionella praxisen, dvs. att utarbeta ett målperspektiv för gruppen. Socialpedagogiken står på en mångvetenskaplig kunskapsgrund eftersom den innehåller många teorier och vetenskapliga traditioner. Även om en socialpedagog har teoretisk bakgrund, utformas kunskapen också i det dagliga arbetet via självproducerad betydelsefull kunskap, som tillför professionell självförståelse. (Madsen 2006: 53-54)

Pedagogen som använder sig av socialpedagogik ser barnets sociala utveckling som ett huvudmål. Daghemmet blir därmed en socialiserande arena i alla barns utveckling, som garanterar att barnet i framtiden blir en deltagande och duglig samhällsmedborgare. (Madsen 2006: 43)

I det vardagliga livet kan man se socialpedagogiken som ett verktyg för att bygga upp en meningsfull vardag för varje individ. Socialpedagogen strävar efter att förebygga exklusion. Bent Madsen (2006) har definierat att exklusion handlar om att hålla någon ute som redan är utanför, eller att stöta ut någon som har befunnit sig innanför. Exklusion är alltså en term för mobbning. (Madsen 2006: 172)

Barn lär sig i situationer i vilka de har möjlighet att delta i dvs. i situationer där de är inkluderade. Ifall ett barn är exkluderat handlar det då om att de exkluderas från de sociala kontexternas olika läromöjligheter. (Madsen 2006: 200)

Ett daghem är för många barn en obligatorisk levnadsmiljö i en viss fas av sitt liv. Denna daghemsfas är därför en väldigt betydelsefull social arena där barnet lär sig bemästra sina livserfarenheter i vardagen. (Madsen 2006: 206)

För att få alla inkluderade på ett daghem, är det viktigt att sträva efter att alla ska få vara socialt deltagande. Det sociala lärandet äger rum inom det sociala deltagandet, vilket betyder att det kan vara både inkluderande och exkluderande. Att ta del i sociala kontexter kräver sociala kompetenser, och dessa kan ses som resultat av deltagandet. (Madsen 2006: 178-179)

Enligt Cederlund och Berglund (2014) utmärks socialpedagogiskt arbete av att man kan ha ett kreativt tänkande i handlingar som utvecklas i samspel med de aktuella deltagarna. En socialpedagog skall ha en kunskap som är baserad på erfarenhet och omdöme. För att kunna utveckla sin socialpedagogiska kompetens är det även viktigt att ha en noggrann planering, genomförning och utvärdering av sitt arbete. Man skall ha sociala och pedagogiska insatser av socialiserande och kvalificerande karaktär.

Cederlund och Berglund (2014) poängterar också att det socialpedagogiska arbetet utmärks av att pedagogen kan lyfta fram och stöda de utsatta individernas egna resurser i ett samhälle som är föränderligt. Arbetssättet skall sträva efter att integrera både individer och grupper som hamnat utanför samhällsgemenskapen.

Utmärkande i det socialpedagogiska arbetet är att man också skall kunna arbeta i olika sociala kontexter med olika grupper och team och att utföra ett socialt arbete i vardagliga situationer. Pedagogen skall kunna förstå relationens betydelse och kunna använda sig själv som ett hjälpmedel d.v.s. utgå från sin erfarenhet. (Cederlund & Berglund 2014: 175)

3.2 Delaktighet

WHO har i sitt dokument ICF (International Classification Of Functioning, Disability and Health) beskrivit delaktighet som ”En individs engagemang i livssituationer i förhållande till hälsoförhållanden, kroppsfunctioner och kroppens struktur, aktiviteter och faktorer i omgivningen”. (Gustavsson 2004: 65-66)

Detta tyder på att ICF inte klassificerar endast enskilda individer d.v.s. funktionshindrade utan klassifikationen gäller alla.

Martin Molin (2004) utgår från ICF:s begreppsbeskrivning och delar upp begreppet delaktighet i sju olika "underkategorier" enligt följande: engagemang, aktivitet, formell tillhörighet, informell tillhörighet, autonomi, makt och interaktion. Enligt Molin hör alla dessa ord ihop med delaktighet. Molin lägger en stor vikt på ordet engagemang eftersom ordet engagemang har betydelse då en individ skall känna sig delaktig. Molin avser att aktivitet syftar på något som en person gör, en aktivitet kan ha en olik grad av engagemang d.v.s. engagemanget utgör hur en person utför sin aktivitet. (Molin 2004: 68)

Begreppet formell tillhörighet beskrivs av Molin som en typ av deltagande, exempelvis genom att ett barn är på ett daghem, medan informell tillhörighet är den subjektiva upplevelsen som individen känner av tillhörighet. Informell tillhörighet definieras som en typ av känsla av acceptans. Molin beskriver orden självbestämmande/autonomi som en form av delaktighet som berör individens egna val i situationer. (Molin 2004: 70- 71)

Molin påstår att delaktighet kan innehålla viss utövande av makt, en viss egenmakt att få sin vilja igenom i sociala situationer. Även den subjektiva känslan av att bestämma över sig själv kan tolkas som en del av maktbegreppet. (Molin 2004: 72-73)

Molins sista underkategori, interaktion, handlar om det ömsesidiga sociala sammanhaget. Han förklarar att denna sociala interaktion bygger på ett givande och tagande som förutsätter handlingar från både individen och omgivningen. (Molin 2004: 74)

Olika forskaren har gett begreppet delaktighet flera dimensioner, av vilka de flesta innehåller dimensioner av känsla/upplevelse, agerande och sammanhang. Begreppet är alltså den individuella känslan som individen upplever av engagemang. Det kallas också för proximala processer, vilket betyder att människans utveckling och funktionsförmåga påverkas av deras deltagande i olika situationer.

Urie Bronfenbrenner stadgar att det är just styrkan i de proximala processerna som styr människans fungerande dvs. ju starkare människan engagerar sig i de proximala processerna så påverkar det individens egenskaper, samspelets utformning och miljön. Samspelet och den sociala kompetensen bidrar således till begreppet delaktighet. Social kompetens kan beskrivas som ”aktiv involvering i sociala relationer med kamrater”. (Almqvist et al. 2004: 138-139)

Socialpedagogiken betonar starkt människans delaktighet i de vardagliga situationerna. Att vara delaktig i sin vardag bygger upp en meningsfull helhet för ett barn på t.ex. daghemmet. Att arbeta socialpedagogiskt handlar om att integrera både individer och grupper som faller utanför, dvs. göra individer delaktiga. Ett delaktigt barn i daghemmet lär sig i de olika vardagssituationerna.

3.3 Anknytningsteorin

Theraplay tanken avstammar på anknytningsteorin och det är John Bowlby som ses som anknytningsteorins fader.

Bowlby (1907-1990) sammanfattar sin teori på följande sätt:

”Det som jag av praktiska skäl kallar anknytningsteori är ett sätt att begreppsliggöra människors tendens att skapa starka känslomässiga samband till vissa speciella andra människor samt ett försök till förklaring av de många former av emotionell olycka och personlighetsstörning, bland annat rädsla, vrede, depression och emotionell distansering som ofrivillig separation och förlust ger upphov till.”

(Jerlang et al. 2008: 154-155)

Anknytningsteorin omfattar barnets känslomässiga anknytning, förlust, separation och relationsprocesser. Bowlby var speciellt intresserad av problematiken som berörde förlusten av barnets omvårdnadsperson under de tidiga levnadsåren, och han arbetade med att observera småbarn med just denna problematik. (Jerlang et al. 2008: 155)

Grunden för Bowlbys teori om anknytning är begreppen ”tillit” och ”självförtroende”. Bowlbys teori skiljer sig från de psykoanalytiska teorierna på det sättet att han anser att anknytningsbehovet är medfött d.v.s. primärt. Genom att barnet fäster sig till modern

medför detta skydd, tillit och självförtroende. Då modern och barnets relation- och anknytningsamspel börjar formas, låter modern barnet ange tonen för den dialogen genom att modern svarar på barnets behov. (Jerlang et al. 2008: 156-157)

Anknytningsbeteende kan ses som barnets beteende att söka närhet, skydd eller att bli omvårdad när den känner sig orolig eller ledsen. Oftast riktas detta beteende mot en eller få individer och oftast riktas beteendet till modern. (Jerlang et al. 2008:162)

Anknytning handlar om medfödda egenskaper, såsom att söka trygghet eller behov att älska. Det är viktigt att komma ihåg att anknytning skiljer sig starkt från begreppet beroende. Beroende är något som inte specifikt är associerat till närhet eller en särskild individ, begreppet innebär heller inte något som är varaktigt eller någon stark känsla. (Jerlang et al. 2008: 162)

En trygg och säker bas för barnet är en s.k. anknytningsperson. Den trygga basen betyder att barnet tryggt kan utforska världen men ifall det blir skrämt kan denna vända sig till anknytningspersonen för stöd och tröst. (Jerlang et al. 2008: 163)

Då ett barn har en trygg bas betyder detta inte att barnet aldrig skulle känna rädsla eller ängslan utan dessa känslor är naturliga och viktiga. Med trygghet menas att barnet kan vända sig till föräldern i situationer där anknytningssystemet aktiveras. Barn som vet att de kan vända sig till sina föräldrar och vet att föräldrarna är lyhörda på barnets reaktioner ger barnet en tilltro till sin egen förmåga att samspela med andra. (Broberg et al. 2006: 187)

Föräldrarna skall respektera barnets behov för den trygga basen då barnet börjar utforska världen. Barnet börjar på detta sätt bygga upp relationer till kamrater och andra vuxna. (Jerlang et al. 2008: 163)

Situationerna där föräldern fungerar som en trygg bas leder senare till hårdt anknytningsmönstret är mellan barnet och föräldern. Anknytningsmönstren sorteras utifrån detta till följande kategorier: trygg kontra otrygg och organiserad kontra desorganiserad. (Broberg et al. 2006: 187)

Den otrygga anknytningen kan ännu delas in i otrygg undvikande och otrygg ambivalent anknytning. (Broberg et al. 2006: 189)

Ett barn som har en trygg anknytning till sin förälder reagerar olika i separationssituationer. Barnet kan brista ut i gråt då föräldern avlägsnar sig eller sedan acceptera detta och börja leka med andra barn. Det viktiga är hur barnet reagerar då föräldern kommer tillbaka. Ifall barnet blivit ledsen vid separationssituationen förväntas det att barnet, då föräldern kommer tillbaka, söker denna och får en kontakt med föräldern vilket lugnar ner barnet. Ifall barnet inte blivit ledset vid separationstillfälle förväntar man att barnet tittar upp på föräldern och kanske ”talar om” för föräldern att ”allt varit bra men att jag är glad att se dig igen”. Då ett barn kan använda sin förälder som en trygg bas förväntas det att barnet fått tillräckligt med omvårdnad av föräldern genom att denna tillfredsställt barnets behov, hört, förstått och velat hjälpa barnet i olika situationer. Ett barn som har en trygg anknytning utvecklar en flexibel relation till föräldern vilket gör att barnet kan växla mellan utforskande och trygghetssökande. (Broberg et al. 2006: 189)

Barn med otrygg anknytning har inte fått en tryggad känsla då deras anknytningssystem aktiverats. Föräldern har kanske inte varit lyhörd i situationer där barnet behövt föräldrarnas beskydd. Bowlby tolkade aggressivitet från barnets sida som en signal av otrygg anknytning. (Broberg et al. 2006: 188)

En otrygg undvikande anknytning märks då barnet inte använder föräldern som en trygg bas, utan istället undviker kontakten med sin förälder efter en separationssituation.

Barnet har ofta i en otrygg undvikande anknytning hanterat separationstillfället utan att bli ledset. Då barnet återförenas efter en separationssituation kommer barnet med en otrygg undvikande anknytning att inte söka ögonkontakt med föräldern. Detta kallas för en defensiv psykologisk reaktion eftersom barnet inte vågar visa för föräldern att det blivit ängsligt efter en separationssituation. Barn som har en otryggt undvikande anknytning har i samspelssituationer inte fått respons för sina känslomässiga behov av föräldern. (Broberg et al. 2006: 190)

Ett barn med otrygg ambivalent anknytning har levt i relationer där föräldrarnas samspel med barnet varit oförutsägbart. Barnet brukar vid en separation bli väldigt upprört, det kan handla om att skrika, sparka och gråta. I återföreningen söker barnet mycket närhet till föräldern genom att exempelvis sitta i famnen och bli kramad för att till slut lugna ner sig och då går anknytningssystemet i viloläge. (Broberg et al. 2006: 190-191).

Ett barn som har utvecklat en otrygg ambivalent anknytning har haft med föräldern ett oförutsägbart samspel. Barnet har svårt att veta vad som förutsätts av föräldern i situationer där anknytningssystemet aktiveras. Samspelet sker oftast på den vuxnas villkor dvs. föräldern kan i vissa situationer vara en mycket bra förälder men styrs inte alltid av barnets signaler. Barn med detta anknytningsmönster har mindre förtroende för sin egen förmåga och riskerar att bli passiva. Gemensamt för alla ovan nämnda anknytningsmönster är att de är organiserade. Detta innebär att samspelet mellan barnet och föräldern har under första levnadsåret varit tillräckligt för att barnet har kunnat utveckla en inre arbetsmodell av sig själv tillsammans med sin förälder. Barnet har alltså utvecklat en ”strategi” för att så bra som möjligt få sitt anknytningsbehov tillgodosett. (Broberg et al. 2006: 191)

Barn som har ett anknytningsmönster som är desorganiserat handlar om att barnets samspel med föräldern till största del bygger på rädsla. Barn som utvecklat detta anknytningssystem har oftast växt upp med fysisk eller psykisk misshandel. Det kan också handla om att föräldern själv haft en svår uppväxt och har därför svårt att tolka sitt barns signaler. Föräldern kan kanske reagera till sitt barns gråt med att bli ilsket eller rädd, och föräldrarnas beteende blir på detta sätt oförståeligt och skrämmande för barnet. Barnets kognitiva förmåga är ännu så outvecklat att denna inte kan skapa en organiserad mental modell eftersom situationen blir konfliktfylld. (Broberg et al. 2006: 192-194)

Socialpedagogiken och anknytningsteorin kan kopplas ihop eftersom daghemmet för många barn är en obligatorisk levnadsmiljö där barnen lär sig bemästra sina vardagslivs erfarenheter. Pedagogerna fungerar som en förebild för barnet. Att också kunna arbeta i situationer som är krävande t.ex. i separationssituationer är utmärkande. Som socialpedagog skall man kunna förstå relationens betydelse och därmed kunna använda sin erfarenhet som ett hjälpmedel.

3.4 Grupptheraplay

Theraplay är en lekfull, kontaktbyggande, kortvarig terapiform som är samtidigt fysisk, fängslande och rolig. Theraplay bygger på anknytningsteorin som nämns ovan. Som mål för terapin är att främja tillgivenhet och skapa en god självkänsla och öva socialt förtroende för andra människor. (Jernberg & Booth 2003: 29)

Theraplay är en terapiform som kan användas individuellt, tillsammans med föräldrar och även i grupp.

Individuell theraplay har följande målsättningar:

1. Hjälpa barnet att ersätta dåliga lösningar och beteendemodeller med hälsosamma och kreativa, till åldern anpassade alternativ
2. Öka barnets självförtroende
3. Bygga upp en god växelverkan mellan barnet och vårdnadshavarna
(Jernberg & Booth 2003: 30)

Då theraplay används i förebyggande syfte stadgas att grupptheraplay är det väsentliga eftersom individuell theraplay oftast används inom barnskyddet eller barnpsykiatrin. (Stoor-Grenner & Kirves 2011:68)

Grupptheraplay används inte enbart för småbarn utan det har konstaterats att det kan användas för föräldragrupper och också för äldre personer som lider av depression. Grupptheraplay skall inte anses som en erbjuden terapi utan som ett stöd och en förstärkning av grupptillhörigheten och de sociala relationerna i en grupp.

Vid användningen av theraplay i grupp ger detta en möjlighet att använda unika konstruktiva kontakter och goda växelverkan för alla som behöver det. (Jernberg & Booth 2003: 343)

Såsom den individuella theraplayn bygger grupptheraplay också på grundelementen om engagemang, struktur, omvårdnad, utmaning och lekfullhet. Med engagemang som grundelement betonar man att de vuxna skall fokusera sig på barnet och tona in barnets

känslolägen. Engagemang-dimensionen skall bidra till en känslomässig ömsesidighet för båda parterna. (Shaefer 2011: 279)

Med struktur menar man att theraplaysstunden har en början och ett slut, man har trygghetsramar samt klara helheter. De vuxna skall kunna leda på ett sätt så att barnet känner sig tryggt. (Shaefer 2011: 278)

Dimensionen om omvårdnad är en av de viktigaste dimensionerna i therplay. Det handlar om att barnet skall få bekräftelse om att dess grundläggande behov tillfredsställs. Barnet får stressreducerande beröring, blir vårdad eller matad. (Shaefer 2011: 280)

Dimensionen med utmaning handlar om att uppmuntra barnet att pröva på olika saker, få barnet att våga möta lagom stora utmaningar och att upptäcka världen. (Shaefer 2011: 281)

Gruppheraplay fungerar också som en upplevelse av tillhörighet till en grupp samt att öva upp tilliten till sig själv och andra. Gruppheraplay övar också upp barnets självkänsla. (Jernberg & Booth 2003: 343)

I gruppheraplay finns det fyra enkla regler att följa:

1. Vi gör inte någon illa
2. Vi håller ihop
3. Vi har roligt
4. Den vuxna leder

(Jernberg & Booth 2003: 345)

Den vuxna som leder skall ha ansvaret för gruppen och nämna dessa regler. Genom att den vuxna som ledare följer dessa handlingar tillförs en terapeutisk atmosfär. Genom att visa och handla enligt dessa regler byggs handlingar upp vilka påverkar gruppen socialt konstruktivt och botande. (Jernberg & Booth 2003: 345) Eftersom Theraplay och gruppheraplay är patentlagt kan man inte använda gruppheraplay utan att vara en

utbildad i metoden. Därför vill jag poängtera att alla samspelslekar som finns i min produkt är grupptheraplay inspirerade.

I nästa kapitel förklaras närmare vad dessa fyra regler innebär.

3.4.1 Vi gör inte någon illa

Regeln om att ”vi gör inte någon illa” handlar om att alla små sår eller ont som barnet får eller känner skall skötas. Den vuxna skall ha rollen som en nybliven förälder som tar hand om vartenda lilla sår eller ont som syns. Vartenda lilla ”Aj” skall tas seriöst. Såret eller det sjuka stället sköts med olika metoder, antingen med salva, med en kram eller genom att blåsa.

Den vuxnas roll är alltså att vårda barnet. Den vuxna skall uppmuntra barnen att säga ifall det tar ont någonstans eller ifall det tar ont hos någon annan. Det är också viktigt att ta alla inre känslor i beaktande. Som ledare skall vuxna uppmuntra barnen att sköta om den som har illa att vara, och på detta sätt lär sig barnen att uttrycka ”vi gör inte någon illa” regeln.

För mycket omvårdnad kan aldrig ges till en grupp. Genom att smörja salva på alla barn i gruppen fast det bara gjorde ont hos en, stärks gruppandan. (Jernberg & Booth 2004: 345-346)

3.4.2 Vi håller ihop

Som regeln säger så skall man hålla gruppen tillsammans. Som ledare skall man se till att alla skall kunna delta i aktiviteterna och att ingen blir lämnad utanför. För att nå detta mål skall man hjälpa alla barn att hålla sig i en ring och fokusera sig på den pågående aktiviteten. På detta sätt utvecklas barnets förmåga att koncentrera sig på den gemensamma upplevelsen, att vänta på sin tur då de andra håller på med aktiviteten och att lära sig av andra samt att dröja på den tillfredsställelse som övningen ger.

Denna regel kan vara svår att följa beroende på gruppen. Några barn kanske inte litar på någon annan i gruppen, någon är ångestfylld eller orolig, eller så är gruppen helt enkelt för stor. Det är därför bra att vara en aning flexibel med denna regel och anpassa den till barngruppen.

Ifall det i gruppen finns barn som blivit vanvårdade av sin vårdnadshavare är flexibiliteten väldigt viktig. Barnets vårdnadshavare har i sin situation använt sin kontroll i relationen på ett fel och skadeverkande sätt. Barnet kan i dessa fall ha ett stort behov av kontroll och då är det bra att ge rum åt detta barn. Även den goda beröringen kan vara för stark för barnet. (Jernberg & Booth 2003: 346)

3.4.3 Vi har roligt

I ett samhälle där man målmedvetet strävar till något och där tävlingsandan har blivit ingjuten i ett tidigt skede är barnen mer stressade och ångestfyllda. Denna regel om att ”vi har roligt” tar upp teraplays engagemang, utmaning och lekfullhet.

Genom att ha roligt tillsammans enar man gruppens medlemmar och samtidigt låter man barnen få vara barn genom att låta dem släppa loss från allt ansvar och samtidigt lindra prestationstrycket.

Ledaren njuter av deltagarnas sällskap och deltagarna kan njuta av alla andras sällskap utan att de har något tryck för att bli accepterad av gruppen. Alla skall känna sig accepterade utan tvång. Man skall med spel och lek eftersträva njutningen, nöjet och glädjen som barnen får via dessa lekar. (Jernberg & Booth 2003: 346-347)

3.4.4 Den vuxna leder

Den vuxna skall alltid ha kontroll över situationen under en grupptheraplaysession. De olika aktiviteterna skall planeras grundligt. Vid planeringen av en theraplaystund tillsammans med kollegor eller andra theraplaykunniga är det viktigt att bestämma början och slutet samt tillvägagången i olika situationer som kan uppkomma under stunden.

Det är även viktigt att den vuxna uttrycker sig tydligt som t.ex. ”Nu leker vi!” istället för ”Skall vi leka nu?”.

Ifall gruppen blir för uppspelt i samband med aktiviteterna är det ledarens ansvar att lugna ner situationen och göra omgivningen mer tryggare. Detta kan göras genom att byta till en lugnare aktivitet eller genom att lägga till konstruktiva element. (Jernberg & Booth 2003: 347)

Grupppheraplay ses som en metod som kan förknippas med socialpedagogiken. Grupppheraplay används i förebyggande syfte genom att inkludera individer i en grupp. Man förstärker gruppandan och får alla delaktiga på sitt sätt. Barnen lär sig i de stunder där de är delaktiga och leken är ett ypperligt tillfälle för lärande.

3.5 Mobbning bland barn under skolåldern och inklusion

Mobbning har blivit ett känsloladdat begrepp som väcker stor uppmärksamhet i media, i politiska debatter och inom skolväsendet. Men om mobbning i daghem har det forskats väldigt lite. Många forskare har spekulerat runt ämnet om det ens förekommer mobbning bland små barn. De beteendemodeller som konstaterats då småbarn mobbar liknar de beteenden som förekommer vid mobbning i skolan (Stoor-Grenner & Kirves 2011: 8).

Begreppet mobbning är inte lätt att definiera, men en av de allmänna definitionerna är Olweus definition: ”Mobbning är när en eller flera personer blir utsatta för negativa handlingar från en eller flera personer, upprepade gånger och under lång tid” (Dahlkwist 2010: 4).

Enligt Perren (2000) är mobbning bland små barn ett allvarligt problem. Perrens undersökningar tyder på att konsekvenserna av mobbning i daghem är ensamhet, försvagad självkänsla och obehag för skolstarten. Enligt undersökningen visade det sig att barn som mobbar trots allt har många vänner i gruppen och att de endast får lite negativ respons på sitt beteende. Mobbning är enligt Perren ett inlärt beteende som får

en fortsättning ifall barnet får positiv förstärkning. All förstärkning bidrar till barnets känsla av makt och kontroll och även vännernas uppskattning förstärker barnets beteende. Det är därför viktigt att barn som mobbar får hjälp av vuxna för att upphöra med sitt beteende. (Stoor-Grenner & Kirves 2011: 3)

Mobbning handlar om att bli lämnad utanför, att inte ha någon kamrat och att inte tillhöra till någon gemenskap. Medlemskap i grupper tillför en viktig del till vår identitet och är nära kopplat till vårt självförtroende och välbefinnande. (Dahlkwist 2010: 102)

I studien "Anti-bullying intervention: Implementation and outcome" var syftet att utvärdera hurdana effekter ett interventionsprogram för anti-mobbning hade på en skolgrupp som helhet. Forskningen och interventionerna utfördes i 48 skolklasser från 16 finska skolor. Årskurserna som deltog var 4,5 och 6. Klasslärarna (48 st.) som utförde interventionen hade gått en kurs på ett år för att stöda interventionstillfällena.

Kursen behandlade mobbning som fenomen och lärarna fick även ta del av metoder hur de skall ingripa i mobbning. Interventionsstrategierna som presenterades under skolningen, täckte de tre viktigaste systematiska nivåerna: skolan, klassen och individen.

Eftersom fokuset i studien låg på helheten i gruppen blev lärarna uppmuntrade att ta upp mobbning som ett fenomen tillsammans med hela klassen. Lärarna skulle berätta fakta om mobbning och om de olika roller som gäller under en mobbningsituation. En av metoderna som introducerades var rollspel.

På skolnivå ombads lärarna att uppmuntra och introducera likadana riktlinjer i sitt anti-mobbningsprogram.

På individuell nivå upplystes om olika metoder som kan användas vid individuell mobbning med en elev, exempelvis Pika -metoden eller Farsta -metoden.

Implementeringen av interventionsprogrammet för anti-mobbning var till största delen på lärarnas ansvar.

Metoden som användes i forskningen var enkäter som samlades upp under tre tillfällen under forskningen, men endast två av de insamlade enkätdata användes. Data samlades även in från lärarna fyra gånger under skolåret för att bedöma, vilka konkreta åtgärder de hade använt sig av för att reducera mobbning i sina klasser. Resultaten var väldigt varierande eftersom lärarna ansvarade för implementeringen.

Resultaten av forskningen var att det fanns en positiv effekt på flera plan, men att interventionseffekten var bättre i årskurs 4 än 5. Även lärarnas motivering samt deras resurser var en påverkande faktor. Forskarna talar också om att det möjligen skulle ha gett en bättre effekt om programmet utförts i hela skolan istället för bara på tre årskurser.

I studien "Evaluating the effectiveness of theraplay in treating shy, socially withdrawn children", utförd i Tyskland, poängteras det att även ifall blyghet inte ses som ett problem från barnens eller föräldrarnas sida kan blyghet i sig tillföra en försening i språkutvecklingen. Forskningens slutsatser var att en försenad språkutveckling åtföljd av blyghet resulterar i att barnet får svaga sociala kunskaper, inlärningssvårigheter samt utvecklar sämre mänskliga kontakter.

Studien tyder på att theraplay är en utmärkt metod för att ta itu med dessa problem som barnen har. Theraplay som en metod hjälper barnet att öva upp sitt språk, sina sociala kunskaper, träna samarbetsvilligheten och förmågan till att behålla uppmärksamheten. Enligt studien var språkutvecklingen ett överraskande och oväntat resultat. Språkutvecklingen var möjligtvis en följd av att barnen var mer uppmärksamma och därmed vågade verbalt också uttrycka sig. Studien påpekar även att theraplay förbättrade interaktionen mellan barnen och därför blev det också lättare för barnen att uppfatta språket samt att uttrycka sig.

Även om denna forskning visar att theraplay stöder barn med både språkutvecklingen och de sociala kunskaperna, kan studien inte generaliseras att gälla alla blyga barn. Dessa barn hade valts ur en grupp där barnen var blyga och hade förseningar i språkutvecklingen.

I forskningen utförd i Tyskland undersöktes en grupp på 68 barn, men bara åtta barn avslutade forskningen eftersom föräldrarna var missnöjda med längden av studien. Av de övriga 60 barnen var 43 pojkar och 17 flickor och 22 av dem hade en diagnos med svår eller mild blyghet och svårigheter i social interaktion. Graden av dessa problem mättes på en skala som heter CASAP-D (En tysk version av Clinical assesment scale for child and adolescent psychopathology). Dessa barn studerades i två år.

Som kontrollgrupp fungerade 30 barn slumpmässigt utvalda för att jämföra blyghet på en normativ nivå i en icke-klinisk miljö. Kontrollgruppen användes som ett jämförande element till experimentgruppen. Med hjälp av kontrollgruppen var det möjligt att bedöma problemen och se framgången i experimentgruppen. Kontrollgruppen användes i 16 veckor.

Forskningen föreslår en fortsatt studie med theraplay i en grupp med barn i olika åldrar och barn med olika funktionsnedsättningar.

Mobbning handlar om exklusion av individer och socialpedagogen arbetar för att förebygga exklusion. Socialpedagogens kreativa tänkande i handlingar som utvecklas i samspel med de aktuella deltagarna baserar sig på både kunskap och erfarenhet. Barnets sociala utveckling skall vara socialpedagogens huvudmål.

4 METOD

I följande kapitel redogörs tillvägagångssättet för produktutvecklingen samt vilka etiska aspekter som tillämpats. Expertintervjun som använts beskrivs noggrannare i kapitel 5.

4.1 Produktutveckling

Som metod har valts att utveckla en produkt som kommer att innehålla samspelslekar i mobbningsförebyggande syfte.

Detta produktinriktade examensarbete är beställt av Esbo stad och produktens målgrupp är barnen i Esbo stads daghem. De dragna slutsatserna och lösningarna som gjorts till konfronterade problem framgår i beskrivningen av arbetsprocessen.

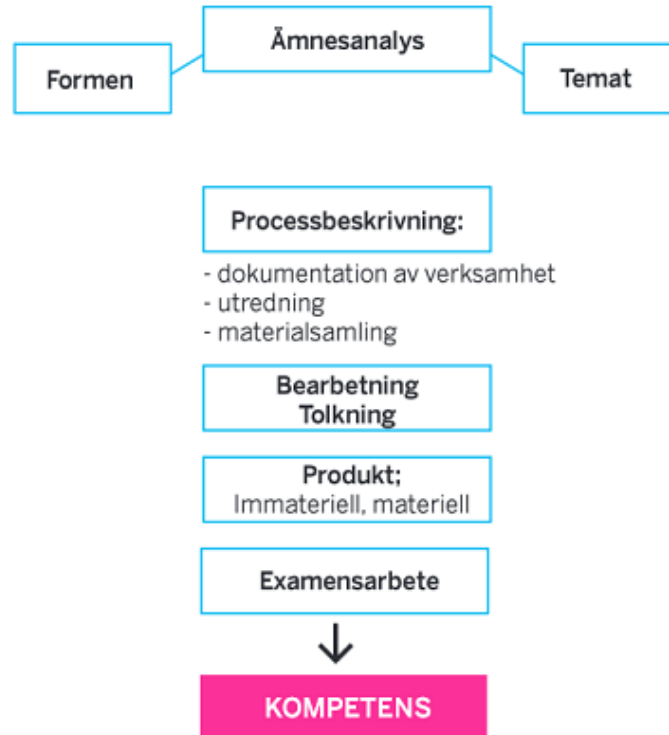
Häftet som jag utarbetar innehåller olika samspelslekar som skall förebygga mobbning och dessa lekar är menade för barngrupper.

Idén till häftet med samspelslekar fick sin början då jag började studera theraplay och mobbning. Lekar är stunder då barnet lär sig att kommunicera med andra barn och barn lär sig även olika saker via lekar.

Produkten utvecklas med avsikten att ge daghemmen i Esbo nya och innovativa sätt att utföra aktiviteter med barnen samtidigt som gruppandan förstärks.

I Esbo finns det för tillfället inte något daghem som använder sig av gruppteraplay, men en del av personalen i Esbo har fått theraplay-utbildning. För att utveckla en så bra produkt som möjligt kommer jag att intervjua en person som fått theraplayutbildning.

Vid produktutvecklingen har följande arbetssätt använts:

Figur 1. Produktutvecklingsprocess
(Silius-Ahonen & Haldin 2014: 11)

Frågeställningar och slutsatser som uppkommit under produktutvecklingsprocessen har dokumenterats.

4.1.1 Vad skall produkten innehålla?

Produkten som utvecklas är i form av en handbok. Handboken innehåller information om mobbning och varför just samspelekar kan förebygga mobbning i barngrupper. Handboken kommer även att innehålla olika exempel på lekar samt förklaringar hur man skall utföra lekarna som ledare. Handboken är lättläst och illustrerad.

Produkten kommer att få sin inspiration av den expertintervju som jag gör med Patricia Rosenström.

4.2 Etiska aspekter

Då en undersökning utförs skall god forskningsetik eftersträvas. Forskaren som kommer till en annan miljö kan störa individernas handlingar eller beteende. Forskaren skall sträva till att inte rubba undersökningsomgivningens sociala ekologi för mycket. Forskaren kan upplevas som en väldigt störande effekt. Därför måste forskaren grundligt informera undersökningsobjekten om situationen och berätta vad forskningen handlar om. (Mäkinen 2006: 116-117)

Den undersökta gruppen/personen eller organisationen skall ha rätt till anonymitet, dock behöver detta inte vara fallet om målgruppen upplever att den får publicitet eller sin röst hörd i sammanhang med studien. (Mäkinen 2006: 114)

Anonymitet ger forskaren mer fria händer med tanke på exempelvis känsliga saker. Lovet om att hålla personen/organisationen eller gruppen anonym uppmuntrar till att tala mer fritt och ärligt vilket ger mer innehåll till forskningen. (Mäkinen 2006: 114)

Forskaren, forskningsobjektet och materialet som samlats in måste vara konfidentiellt, detta snuddar lite på punkten om anonymitet. Forskningsobjektet måste få höra av forskaren hur konfidentialiteten i praktiken uppehålls under forskningens gång. Forskningsobjektet måste exempelvis få veta vem alla som har tillgång till det material som samlats in. (Mäkinen 2006: 115-116)

Det insamlade materialet var i mitt fall en expertintervju. Intervjun gav mig tips och idéer om vad som skall finnas med i arbetet. Patricia Rosenström, specialbarntädgårdslärare i Finno daghem som fått utbildning i theraplay, gav sitt samtycke att fungera som en källa i detta arbete. Jag poängterade att medverkan är frivillig men att bidraget kommer att vara viktigt med tanke på produktutvecklingen. Rosenströms intervju spelades in på band, och bandet användes enbart för mitt arbete.

Jag ansökte om forskningslov av Esbo stad för att få utföra intervjun. Dessutom skickade jag ett brev före intervjun till respondenten för att presentera undersökningen,

berätta syftet angående studien, vilken nytta jag kommer att ha av intervjun och varför det är viktigt att respondenten svarar på mina frågor.

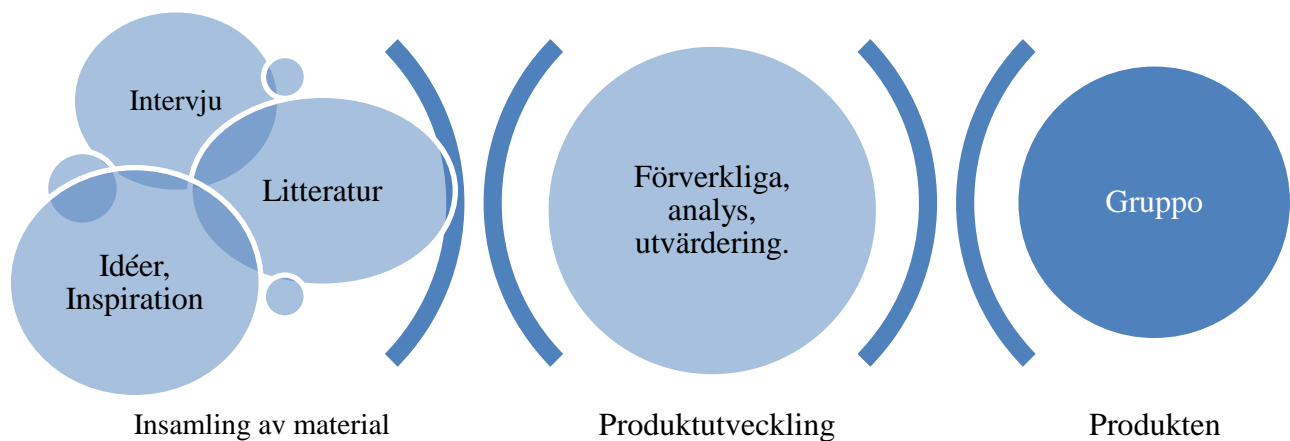
5 UTVECKLING AV HANDBOKEN

I detta kapitel beskrivs utvecklingsprocessen och den slutliga produkten.

5.1 Processen

Utvecklingen av handboken började med att hitta ett namn för produkten. Handboken skulle ha ett kort namn som samtidigt är roligt och tilltalande. Jag beslöt mig för namnet Gruppo. Gruppo är en lättläst och kort handbok för Esbo stads daghemspersonal.

I intervjun berättade Rosenström (2015) om olika metoder som hon tyckte jag skulle undersöka och dra inspiration och idéer av. Därför samlade jag in litteratur av dessa och tog de idéer som jag tyckte var goda. Samtidigt omarbetade jag olika lekar så att de kan anpassas till gruppverksamhet och till samarbetslekar. Eftersom jag har en mångårig erfarenhet som cirkuslärare har jag också inspirerats av de samarbetslekar som jag utfört med stora grupper och som jag tycker har varit nyttiga.

Figur 2. Processen

I det första skedet samlade jag in det material jag behövde för att få en tanke om hur min produkt skall se ut. Intervjun gav många goda idéer och viktiga saker som jag skulle komma ihåg och sätta med.

Under första skedet skrev jag upp olika lekar som jag tyckte var passliga och som passar in i min teoretiska referensram. Eftersom intervjun gav goda idéer tittade jag också på det material som Rosenström (2015) hade gett tips om och läste lite om de metoderna och anpassade de och redigerade lite på dem så att lekarna fick en ny snurr på det hela. Efter detta stadiet hade jag många lekar som jag skrivit upp.

I det nästa skedet började jag utveckla produkten. Som sagt började det med att hitta på ett roligt namn som jag tyckte skulle passa för produkten.

Efter detta började jag fundera över hur jag vill att produkten skall se ut d.v.s. på layouten. Layouten för denna produkt blev ganska simpel med bilder så att det skulle se mer roligare ut än bara text.

Då layouten var vald började jag utveckla texten i handboken. För mig var det viktigt att det skulle finnas lite information om vad handboken handlar om, hur mobbning kan se ut och hurdana regler man skall komma ihåg då man som vuxen leder leken. Detta ville jag få kort och koncist som en inledning till själva guldkornet, alltså samspelslekarna. Samspelslekarna som jag valde ut har alltså fått sin inspiration från gruppteraplay, stegen, kompisväskan och intervjun som jag hade med Patricia Rosenström (2015).

De lekar jag valde ut av alla som jag skrivit upp och funderat över är lekar som man inte tävlar i. Jag ville att alla lekar skulle bygga på att hela gruppen behövs och att det skulle vara roligt.

Efter de flesta lekarna tyckte jag det var en god idé att skriva tips om hur man kan ändra lite på leken och saker som är viktiga att komma ihåg. Exempelvis i leken blåsa moln är det bra att komma ihåg att alla barn har utmaningar och att blåsa kan vara svårt för många, därför är det viktigt att tänka på olika sätt på hur man kan förflytta på bomullstussen.

Jag tyckte själv att 10 lekar var den rätta mängden lekar, jag ville att det skulle komma variation och att det skulle finnas en aning att välja mellan.

Efter detta utvärderade jag lekarna jag hade valt och kom till den slutsatsen att jag var själv nöjd med hur produkten och lekarna såg ut.

Då beslutet om layouten hade gjorts började textformuleringen. Det var viktigt att få fram syftet med handboken, hur mobbning kan se ut och hurdana regler man skall iakttaga då man som vuxen leder leken. Efter en kort inledning går handboken direkt till samspelslekarna.

Dessa lekar har fått sin inspiration från gruppteraplay, stegen, kompisväskan och intervjun med Patricia Rosenström (2015).

Lekarna som jag slutligen bestämde mig för är lekar som man inte tävlar i. Lekarna bygger på att hela gruppen behövs och att det skall vara roligt.

I samband med många lekar tipsas om hur man kan ändra lite på leken och saker som är viktiga att komma ihåg. Exempelvis i leken "Blåsa moln", där det gäller att flytta en

bomullstuss, skall man komma ihåg att alla barn har utmaningar och att blåsa kan vara svårt för många.

Handboken innehåller 10 olika lekar.

5.2. Produkten

I detta kapitel beskrivs de utvalda lekarna och vad leken arbetar för.

Produkten Gruppo, en handbok för Esbo stads personal, innehåller korta lekar beskrivna på ett lättförståeligt sätt. Bilderna är utvalda från Windows Words clip art.

Den första leken heter ”Hjälp ägget över ån” och handlar om samarbetsförmåga. Leken är spännande samtidigt som den lär barnen att kommunicera med varandra. Hur snabbt ska de gå? Vem måste höja eller sänka på lakanet så att objektet/ägget hålls i mitten? Leken handlar om socialt samspel och samarbetsförmåga.

Den andra leken heter ”Ett, två, tre, titta!”. Denna lek övar barnen att titta varandra i ögonen. Lekens huvudpunkt är att barnen vågar titta varandra i ögonen. Denna lek kan vara svår i en grupp till en början, och bör övas före man börjar leka. När barnen är bekväma i sin grupp och kan titta varandra i ögonen kan ”byteshandeln” börja. Om man tittar någon annan i ögonen skall man byta plats med den eller byta ett leende eller krama om varandra. Pedagogerna kan fundera över vilken ”byteshandel” som kan ske, men det är viktigt att leken inte utmanar till tävling.

Leken ”Vad finns under filten?” handlar om att vänta på sin tur och tillsammans med gruppen fundera vad det finns under filten. Leken är spännande och övar samtidigt barnens minne. Pedagogerna kan använda sig av samma saker varje gång eller variera. Pedagogerna måste se till att alla ska få berätta vad de har för sak, och se till att alla saker i något skede varit under filten.

”Blåsa moln” -leken handlar om att barnen skall tillsammans förflytta en sak från plats A till plats B. Denna lek kan vara svår för barn som inte kan blåsa ordentligt. I detta fall måste pedagogen påpeka att man också får flytta bomullstussen t.ex. för hand. I denna lek måste pedagogen påminna barnen att det spelar ingen roll ifall bomullstussen faller på marken utan det är bara att fortsätta. Barnen skall inte få känna sig skyldiga ifall något misslyckas utan det är pedagogens sak att ta ansvaret.

Följande lek i handboken är ”Alla bär in i ämbaret”. Denna lek har ett tävlingsmoment, men tävlingsmomentet är emot pedagogen d.v.s. barnen skall igen tillsammans jobba för att få in alla bär i ämbaret. Denna lek är rolig och fartfylld och barnen orkar leka denna lek ganska länge. Det är viktigt att barnen skall få känna att de lyckas tillsammans, ämbaret kan inte konstant vara tomt. Barnen skall ”vinna” över pedagogen.

I leken ”Maskinvitamin” handlar det om samarbete. Pedagogen nämner en maskin och barnen skall i grupp utforma en sådan maskin. I denna lek måste barnen kunna diskutera tillsammans hur maskinen skall se ut och kunna göra kompromisser, det skall inte finnas bara en som bestämmer hur maskinen skall se ut. Pedagogen måste styra leken från sidan men måste också vara försiktig för att inte bli alltför bestämmande eller alltför styrande.

”Swish, boing, bang” -leken är en lek där ingen vinner eller förlorar. Det handlar helt enkelt om att ha roligt med hela gruppen. Till en början kan det vara bra att öva denna lek med en mindre grupp före man utövar den i en större grupp med daghemsbarn. Denna lek handlar om att förstärka gruppandan och ha roligt tillsammans.

”Fötterna fastlimmade” är en lek där pedagogen måste se till att ingen skadar sig. Pedagogen skall dela in gruppen i par och binda fast parens fötter med en scarf, ett band eller en duk. Efter det skall paret tillsammans gå efter något föremål som pedagogen har spritt ut i ett större utrymme. Pedagogen måste leda barnen och verkligen poängtera hur man skall röra sig framåt gående eller springande? Barnen skall lära sig att samtidigt lyfta fötterna som är fastlimmade och smidigt gå efter föremålet pedagogen ber om. Det kan vara bra att pedagogen igen visar exempel hur det skall gå till tillsammans med ett

barn. Här skall pedagogen komma ihåg att ifall det händer en olycka så är det pedagogens fel.

Den spännande leken ”Pulsen” är en lugnande lek som samtidigt är spännande. Kommer pulsen igenom hela gruppen? I denna lek måste pedagogen se till att ingen trycker handen för hårt då pulsen skickas framåt. Till en början är det bra ifall pedagogen leder och berättar vem som skall trycka vems hand så att pulsen kommer tillbaka till den vuxna. Leken fungerar som en förstärkare av gruppandan.

”Varma och kalla potatisar” -leken har samma ide som ”Pulsen”. I denna situation skall pedagogen ge goda instruktioner i hurdan potatisen är så att barnen vet hur de skall ge den framåt.

I alla lekar är det viktigt att den vuxna tar ansvaret över situationerna, ifall de blir stökiga, ifall det händer något eller ifall barnen inte förstår hur de skall göra.

6 DISKUSSION

Att förbättra eller utveckla en ny produkt visade sig vara en krävande utmaning.

Processutvecklingen framskred enligt figuren i kapitel 5.1 (se figur 2). Expertintervjun med Patricia Rosenström fungerade som den huvudsakliga inspirationskällan.

Den slutliga produkten bör finnas så lätt tillgänglig som möjligt. Produkten finns också i elektronisk form. Handboken är lämplig att användas både i daghem och för lågstadieelever.

Sammanfattningsvis lyfter produkten upp som sina huvudsakliga punkter samspel, samhörighet, lustfylldhet och pedagogens roll i leken. Därför har just dessa tagit ett stort utrymme i produkten.

Samspel och samhörighet kopplas ihop med socialpedagogiken då pedagogen som använder sig av socialpedagogik ser som sitt huvudmål barnets sociala utveckling. Samtidigt måste man komma ihåg att daghemmet till stor del är en obligatorisk miljö för

barnen och därmed blir det den socialiserande arenan. Barnen lär sig i de situationer där de har möjlighet att vara delaktiga och därmed är det viktigt att jobba med samhörighetskänslan och samspelet i gruppen. Ett barn som är inkluderat och har möjlighet att delta och lära sig via leken.

Lustfylldhet vill jag poängtera eftersom ingen lek har något tävlingsmoment i sig. Det är meningen att man skall ha roligt tillsammans och jobba som en hel grupp. Samtidigt som barnen har roligt övar de tillit till sig själv och andra. Lustfylldheten skall bevaras under lekstunden men ändå jobba inom trygga ramar. Barnen skall känna sig trygga i gruppen då stärker det även deras självkänsla.

Pedagogens roll i leken poängteras eftersom det är pedagogens ansvar för hur leken utförs. Pedagogen skall förklara för barnen på ett sådant sätt att de förstår. Ifall situationer blir stökiga är det viktigt att pedagogen tar ansvaret över det och inte skyller på barnen. Pedagogen skall komma ihåg att denna fungerar som en modell för barnen. Viktigt att poängtera är också att de vuxna skall ha samma regler i situationer som kan uppstå. Den vuxna skall kunna strukturera och hitta på sätt i lekarna så att denna inte behöver kommendera eller ge order.

För tillfället jobbar jag som barnträdgårdslärare på Vindängens daghem och jag har använt dessa lekar i mitt arbete. En utvecklingsidé skulle vara att utveckla en handbok om hur man tar upp olika problem inom gruppen och via lekar gå igenom olika känslor som väcks.

I produkten finns det även ett underlag där personalen i Esbo svenska daghem kan skriva upp sina egna lekar som inspireras av Gruppo. Det är viktigt att komma ihåg kraven d.v.s. de största poängerna som skall finnas med då man utför dessa lekar. Lekarna som personalen hittar på som får sin inspiration av Gruppo skall därmed innehålla: samspel, samhörighet, lustfylldhet och pedagogens roll i leken.

KÄLLOR

Broberg, Anders; Granqvist, Pehr; Ivarsson, Tord & Risholm Mothander, Pia. 2006 *Anknytningsteori- Betydelsen av nära och känslomässiga relationer*. Natur och Kultur: Fallköping. 362 s.

Cederlund, Christer & Berglund, Stig-Arne. 2014 *Socialpedagogik- pedagogiskt socialt arbete*. Stockholm: Liber AB. 183s.

Dahlkwist, Matts. 2010 *Mobbning, diskriminering och kränkningar- verktyg i värdegrundsarbetet*. Uppsala: Kunskapsföretaget AB. 128s.

Ejvegård, Rolf. 2009 *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur AB. 183s.

Esbo Stad. *Antimobbningsplan i daghemmet*. Förfrågat material.

Esbo Stad. 2012 *Läroplan för dagvården* [www]. uppdaterad 14.8.2015. Tillgänglig: http://www.esbo.fi/sv-fi/Barndagvard_och_utbildning/Dagvard/Bra_att_veta_om_dagvard/Laroplan_for_dagvarden
Hämtad: 20.9.2015

Esbo stad. 2012 Kort om Esbo [www] uppdaterad: 30.6.2014. Tillgänglig: http://www.esbo.fi/sv-FI/Esbo_stad/Kort_om_Esbo
Hämtad: 3.2.2015

Gustavsson Anders. 2004 *Delaktighetens språk*. Lund: Studentlitteratur. 237 s.

Högström, Barbro. 2015 *Enheten svenska bildningstjänster*. [muntl.] Föreläsning: 14.1.2015

Jernberg, Ann M. & Booth, Phyllis B. 2003 *Theraplay- Vuorovaikutusterapian käsikirja*. Jyväskylä: Psykologinen Kustannus Oy 394 s.

Jernlang Espen; Egebjeg Sonja; Halse John; Jonassen Ann Joy; Ringsted Suzanne & Wedel-Brandt Birte 2008 *Utvecklingspsykologiska teorier- femte upplagan*. Stockholm: Liber AB. 482 s.

Lag om behörighetsvillkor för yrkesutbildad personal inom socialvården. 29.4.2005/272
Finlands författningssamling. Tillgänglig: Finlex
<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2005/20050272?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=barnt%C3%A4dg%C3%A5rds%C3%A4rare#P7> hämtad: 11.2.2015

Madsen Bent. 2006 *Socialpedagogik- Integration och inklusion i det moderna samhället*. Lund: Studentlitteratur AB 301 s.

Molin, Martin. 2004, Delaktighet inom handikappområdet – en begreppsanalys. I: A, Gustavsson, red. *Delaktighetens språk*, Studentlitteratur AB, s. 65-74

Mäkinen Olli. 2006 *Tutkimuseetiikan ABC*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi 178 s.

Salmivalli, Christina; Kaukiainen, Ari & Voeten, Marinus. 2005, Anti-bullying intervention: Implementation and outcome, *British Journal of Educational Psychology*, september 2005, vol. 75, nr 3, s. 465-487.

Perren, S. 2000. *Kindergarten children involved in bullying: social behavior, peer relationships, and social status*. Doktorsavhandling, Department of Psychology, University of Berne. 259s.

Tillgänglig: http://www.zb.unibe.ch/download/eldiss/00perren_s.pdf Hämtad: 30.9.2015

Rosenström, Patricia. 2015. *Expertintervju*.

Shaefer Charles. 2011 *Foundations of play therapy*. New Jersey: John Wiley& Sons Inc. 416 s.

Silius-Ahonen, Ellinor & Haldin, Denice. 2014 *Om verksamhetsinriktade examensarbeten*. Helsingfors: Arcada. 12s.

Stoor-Grenner, Maria & Kirves, Laura. 2011 *Mobbar även små barn?* Helsingfors: Folkhälsan& Mannerheims barnskyddsförbund.

Resultatenhet för svensk dagvård och utbildning. 2013 *Handbok för ordnande av stöd och elevvård*. 84 s.

Wettig Herbert H.G.; Franke Ulricke & O'Connor Kevin. [www] 2011 *Evaluating the effectiveness of Theraplay in treating shy, socially withdrawn children*. Tillgänglig:

http://ss1.spletnik.si/4_4/000/000/42a/08f/PPRP_ProfPsychResPract_Shyn_Children.pdf

Hämtad: 20.2.2015

BILAGOR

BILAGA 1

Intervjuteman

Dessa teman skall fungera som ett underlag under intervjun.

1. Bakgrund

- Skolning
- Om utbildningen
- Om arbetsplatsen

2. Grupptheraplay

- Vad tycker du om grupptheraplay/ samspelslekar?
- Hur skulle man kunna använda grupptheraplay i mobbningsförebyggande syfte?
- Varför använder man inte grupptheraplay i Esbos daghem?

3. Under en grupptheraplay stund

- Vad är det viktigaste med en grupptheraplay stund enligt dig?
- Vilka utmaningar finns det under en grupptheraplay stund?
- Hur ser en bra grupptheraplay stund ut?

4. Lekar

- Hurdana lekar skulle du tycka att skulle vara viktiga med tanke på mobbningsförebyggning bland barn under skolåldern?
- Hur ser dessa lekar ut?
- Exempel på lekar man kunde använda i mobbningsförebyggande syfte?

BILAGA 2

Brev till deltagare

Bästa föreståndare och personal på Esbo daghem.

Mitt namn är Linnea Uggeldahl och studerar till socionom på yrkeshögskolan Arcada. För tillfället skriver jag mitt examensarbete som handlar om hur man kan använda gruppteraplay i mobbningsförebyggande syfte. Jag kommer att utveckla en produkt för Esbo stad som kommer att användas i det mobbningsförebyggande arbetet.

Det färdiga arbetet kommer att bidra till en ökad kunskap i mobbningsförebyggande arbete samt arbetssätt hur man kan förebygga mobbning bland barn under skolåldern.

För att genomföra min undersökning behöver jag 2-3 frivilliga från Esbo stads daghem som fått utbildning i theraplay. Intervjuerna kommer att ta plats på er arbetsplats och jag estimerar att intervjun tar cirka 1- 1,5 timme. Jag strävar efter att göra intervjuerna i slutet av maj eller i början av juni.

Deltagandet i intervjun är frivilligt och kan avbrytas när som helst. De data som samlas in kommer att behandlas konfidentiellt, endast jag och min handledare har tillgång till materialet. Som handledare för mitt examensarbete fungerar:

Bettina Brantberg-Ahlfors bettina.brantberg@arcada.fi

tfn.050 5290 187

Som bilaga skickar jag även ett brev om informerat samtycke, vilket jag ber att alla respondenter undertecknar. Kontakta mig gärna ifall det finns frågor angående undersökningen!

Mvh

Linnea Uggeldahl

linnea.uggeldahl@arcada.fi

tfn. 0400295843